herpy

KAMELEONER

Lesser Chameleon

Furcifer minor

Furcifer minor er et lite kameleon fra det sentrale høylandet på Madagaskar. Hannen er beige og brun med to neshorn, mens det er hunnen som er den fargerike, særlig når hun bærer egg. Arten blir 16-23 cm til sammen, er truet i naturen og sjelden i fangenskap. Den krever en holder med erfaring med kameleoner, særlig fordi hunnene lett får problemer med eggleggingen.

Familie: Chamaeleonidae Tidligere navn: *Chamaeleo minor*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**16-23 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**2-4 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende**
Biotop	**Savanne, tørrskog og fjellskog**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**45 × 45 × 60 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**21-26 °C**
Varmeplass	**32-38 °C**
Temperatur, natt	**15-20 °C**
Luftfuktighet	**60-100 %**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**5-9 mnd.**
Kullstørrelse	**4-18 egg**
Kull per år	**1-3**
Inkubasjon	**190-270 dager** ved 22-24 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Sterkt truet (EN)**

Om arten

Furcifer minor er et lite til middels stort kameleon på 16-23 cm til sammen, der omtrent halvparten er hale. Hannen blir opptil 23 cm, hunnen omtrent 16 cm. Navnet kommer av latin *minor*, mindre, og viser til at arten er mindre enn *Furcifer bifidus*, som den ble regnet for nær beslektet med.

Hannen er beige, gylden eller brun med mørkere bånd og tre skrå, lyse striper bak. På snuten sitter to markante neshorn side om side, med takket kam. Under oppvisning kan hannen bli svært kontrastrik med svart, oransje og gult. Hos denne arten er det hunnen som er mest fargerik. I hvile er hun smaragdgrønn med rødt på hodet, røde og blå flekker på sidene og litt gule bånd. Når hun bærer egg eller avviser en hann, viser hun sine sterkeste farger: gule bånd på nesten svart bakgrunn med fiolette flekker. Hunnen har bare små knopper på snuten.

Ungene er grønne, og hannens neshorn viser seg omtrent to uker etter klekking. Dyr som er født i fangenskap, er forholdsvis robuste, men arten har rykte på seg for å være sart.

Utbredelse og leveområde

Furcifer minor er hjemmehørende på Madagaskar og finnes i de kjøligere strøkene av det sentrale høylandet, fra området rundt Ambositra til Ivato og Itremo, omtrent 230 km sør for hovedstaden. Arten lever i 1.000-1.650 m høyde.

Bestanden er oppsplittet av store gresslettar som arten ikke bruker. Den er sjelden og vanskelig å få øye på.

> **Naturlig utbredelse:** Madagaskar.

LEVEOMRÅDE

Arten lever skjult i kratt og små, krokete trær i rester av tørr skog i et savanneaktig landskap, i tapiaskog med treet *Uapaca bojeri* og i fuktig fjellskog. Den finnes også i kaffe- og kakaoplantasjer og papayaplantasjer, der den kan være mer tallrik enn i den opprinnelige skogen. Den sees ikke i åpent gressland.

I området faller det regn nesten hver dag i regntiden og minst annenhver dag i den tørre delen av året. Månedsgjennomsnittet ligger på 14-22 °C. I regntiden når dagen omtrent 25 °C og i solen kortvarig nesten 30 °C, og om natten faller temperaturen til omtrent 15 °C. Tørketiden er kjøligere, med netter ned til 10 °C og lavere. Arten er dagaktiv og solelskende og lever ofte et tilbaketrukket liv.

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr skal ha et terrarium på minst 45 × 45 × 60 cm (lengde × bredde × høyde). Arten er liten og trenger ikke et stort terrarium, men noen dyr er mer rastløse og trives bedre med mer plass. Høyden er viktig, fordi dyret bruker buskene fra bunn til topp.

Et glassterrarium med ventilasjon foran holder godt på varme og fuktighet og krever mindre hyppig sprøyting enn et rent nettingterrarium. Et nettingterrarium med tette sider og bakvegg og netting foran og i lokket er et godt kompromiss. Et rent nettingterrarium holder dårlig på varme og fuktighet og krever kraftigere lamper og lengre sprøyting. Sørg for avløp, slik at overskuddsvann kan komme bort.

Innred tett med planter: en levende plante som *Schefflera arboricola* eller *Ficus benjamina* fyller omtrent halvparten av rommet. Legg inn greiner i mange tykkelser og vinkler, både vannrett, skrått og loddrett, slik at dyret kan flytte seg mellom varmt og kjølig. Unngå fin netting, som kan skade tærne.

TEMPERATUR

Dagtemperaturen skal være 21-26 °C. Bruk en solplass på 32-38 °C, målt som overflatetemperatur med et IR-termometer, og la bunnen ligge kjøligere. Temperaturene bør variere med årstiden, slik som i naturen, der vinteren er markant kjøligere.

Nattemperaturen er 15-20 °C. Nedgangen oppnås ved å slå av alle lamper, og det er ikke behov for ekstra varme om natten ved normal romtemperatur. Bruk en halogenpære til solplassen og en termostat, og koble alle lamper til en tidsur.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal ligge på 60-100 %. Arten kommer fra et område med høy luftfuktighet, men terrariet skal tørke opp i løpet av dagen for å unngå stillestående vann og sykdommer.

Dyret drikker vanndråper fra bladene og sidene og ikke av en skål. Sprøyt flere ganger om dagen, og bruk gjerne et automatisk anlegg, men pass på at du ikke overvanner bunnen. En kaldtåkefukter som går om natten og tidlig om morgenen, holder dyret godt hydrert. La deretter terrariet tørke opp om dagen.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og solelskende og krever kraftig lys. Bruk et T5-rør med 6500 K til lys og et UVB-rør som gir Ferguson-sone 3 på solplassen; sonen er lånt fra *Furcifer pardalis*. Kraftig lys er en fordel, og ekstra LED-lys på 6500 K kan legges til.

UVB-rør skiftes etter produsentens anvisning, fordi effekten faller med alderen. Dagslengden følger årstiden. Vanlige LED-lamper gir ikke brukbar UVB.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

F. minor er en ren insektspiser. Gi et variert utvalg: sirisser, kakerlakker, bønnebiller og bananfluer. Små insekter blir ofte oversett av voksne dyr i starten, men kameleoner spiser naturlig mange små insekter i løpet av dagen. Insektene skal selv få et rikt fôr av grønt og grønnsaker.

Unger får mat hver dag, så mye de vil ha. Voksne får mat annenhver dag. Hannene kan selv regulere mengden, men hunnene skal ha mindre, fordi de lett blir overvektige, og overvekt gir alvorlige problemer med eggleggingen. Unger og hanner får tilskudd av kalk med vitaminer ved hver fôring, hunner bare ved annenhver, fordi de lettere får for mye, noe som viser seg som ødem i halsen. Et friskt kameleon har ikke synlige haleknokler og har fylte, ikke innsunkne øyne.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten holdes enkeltvis, og bare til paring settes to dyr sammen. Dyrene er aggressive mot artsfrender, også ungene, og de kan skade hverandre alvorlig. Mot holderen er arten roligere og biter sjelden.

Arten er sårbar for håndtering, og den bør begrenses mest mulig. Et dyr kan tas ut noen minutter for å bli undersøkt, men skal selv gå opp på hånden og må ikke gripes.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen har to tydelige neshorn, mens hunnen bare har små knopper. Hannenes horn viser seg omtrent to uker etter klekking. Begge kjønn er kjønnsmodne etter 5-9 måneder. En paringsvillig hunn får røde og blå prikker på sidene og rødt på hodet.

PARRING

Før hunnen til hannens terrarium. En paringsvillig hunn har dempede farger, beveger seg lite og reagerer nesten ikke på hannen, som nikker med hodet, og paringen begynner raskt. En hunn som ikke er klar, blåser seg opp med åpen munn og kan angripe. Fjern henne straks og prøv igjen etter noen dager.

Paringen varer 5-30 minutter. Noen hunner godtar bare én paring, andre parer seg flere dager på rad. Skill dyrene når de ikke er under oppsyn, for arten kan være aggressiv, og dyrene kan skade hverandre alvorlig.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger egg 14-35 dager etter paringen. Eggkullet er på 4-18 egg. Normalt legges ett kull i året, men opptil tre er mulig i fangenskap. Eggleggingen er den vanskeligste delen av avlen, for hunner med tilbakeholdte egg (eggleggingsbesvær) kan dø. En slank, men godt fôret hunn har færre problemer enn en overvektig.

En dag eller to før eggleggingen slutter hunnen å spise. Sett henne i en eggleggingsbeholder: en mørk plastbøtte på omtrent 55 liter med en varmepære på 20-40 W øverst og 15-20 cm av en blanding av sand og jord, som skal være svært fuktig, men uten stående vann. Er jorden for tørr, graver hun ikke. Hun blir i bøtta hele dagen mens lyset er på, og kommer tilbake i terrariet om natten. Egg som ligger løst, kan reddes hvis de blir funnet raskt, før de tørker ut.

INKUBASJON

Eggene legges i en lukket boks med vermikulitt, fuktet med like deler vann og vermikulitt etter vekt. Eggene tåler temperaturfall til 15 °C og lavere, og en kjølig pause midt i rugingen etterligner vinteren i høylandet. Ru dem 45-70 dager ved 22 °C, deretter 45-70 dager ved 14-16 °C og så ved 22-24 °C til klekking. Det krever en rugemaskin som både kan varme og kjøle.

Rugetiden er lang: 190-270 dager, i gjennomsnitt omtrent ni måneder. Ved konstant 23 °C tar det 8-9 måneder.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er grønne og skal fra starten holdes hver for seg, for de er aggressive mot hverandre. Stellet er det samme som for de voksne, bare i mindre skala og i mindre terrarier. Gi bananfluer, bønnebiller og små sirisser, og fôr daglig.

Ungene vokser raskt og kan være tett på voksen størrelse etter omtrent seks måneder.

Helse og vanlige feil

Typiske problemer og feil i stellet:

- Eggleggingsbesvær hos hunner, særlig hvis de er overvektige, eller hvis det ikke finnes et egnet leggested. Tilstanden er livstruende.
- Overvekt hos hunner, som gir komplikasjoner ved eggleggingen.
- Dehydrering, hvis sprøytingen er for sjelden, eller dyret ikke får høy luftfuktighet om natten.
- Ødem i halsen ved for kraftig tilskuddsfôring.
- Beinskjørhet (MBD) ved for lite UVB eller kalk.
- Skader på tærne av fin netting.
- Stress av håndtering og av å bli holdt sammen med artsfrender.

Levetiden i fangenskap er ikke dokumentert; 2-4 år er et anslag ut fra andre små *Furcifer*-arter. Kontakt en veterinær med erfaring med reptiler hvis dyret slutter å spise, blir mørkt og slapt eller puster med åpen munn.

Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.